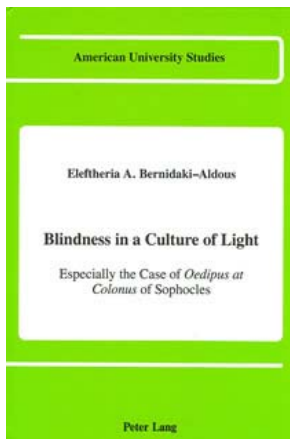

Η ΤΥΦΛΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ: ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ

Εξώφυλλο βιβλίου Ελ. Μπερνιδάκη

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το ενδιαφέρον μου για το θέμα αυτής της διατριβής ξεκίνησε πολύ φυσικά από δύο σημαντικές προσωπικές εμπειρίες: Πρώτα απ' όλα γεννήθηκα και ανατράφηκα στην Κρήτη, όπου οι αξίες "φως" και "τιμή" είναι το ίδιο ζωντανές σήμερα όπως και στην εποχή του Ομήρου, κι ύστερα τυφλώθηκα σ' ένα ατύχημα στην ηλικία των τριών χρόνων, στη λάμψη μιας έκρηξης. Κι αν αυτά τα δύο συμβάντα στη ζωή μου ήταν θέμα τύχης, το ενδιαφέρον μου όμως σ' αυτό το θέμα (η τυφλότητα στον πολιτισμό του φωτός), ήταν αναπόφευκτο. Παρ' όλο που διαπίστωνα ότι η ελληνική σκέψη ήταν συνεπαρμένη τόσο με τον τυφλό ποιητή όσο και με τον τυφλό μάντη, εγώ ασχολήθηκα περισσότερο με τον τυφλό μάντη. Γιατί βλέπετε αυτό το θέμα είναι τεράστιο και αναγκαστικά έπρεπε να το περιορίσω. Και το γεγονός ότι μελετώ πάνω απ' όλα τον Σοφοκλή επηρεάζει αυτή μου την εκλογή. Γιατί το έργο "Θάμυρας" όπου ο πρωταγωνιστής είναι ένας τυφλός ποιητής έχει χαθεί. Ενώ τα έργα στα οποία παρουσιάζει τον τυφλό μάντη ευτυχώς έχουν διασωθεί.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αυτό το βιβλίο εξετάζει το εξής παράδοξο: "η όραση στην τυφλότητα". Ο ελληνικός πολιτισμός (βουτηγμένος στο φως, κυριολεκτικά και μεταφορικά) χαρακτηρίζεται σαν "πολιτισμός του φωτός". Η ελληνική λογοτεχνία κυριαρχείται από την διαλεκτική του φωτός, δηλ. εικόνες στις οποίες εναλλάσσεται το φως με το σκοτάδι και η τυφλότητα με την όραση και την μαντική δεινότητα. Το φως είναι τόσο επιθυμητό (σαν το ύψιστο αγαθό), που κυριολεκτικά το φως ίσον η ζωή (φως όραω=ζώ). Από την μια η στέρση του φωτός είναι σχεδόν το ίδιο ανεπιθύμητο όσο και ο θάνατος, ενώ από την άλλη, η τυφλότητα χαρίζει στον τυφλό αίγλη και διάκριση, σ' ένα πολιτισμό όπου το να διαλέξει κανείς μεταξύ φωτός και τιμής είναι πολύ δύσκολο πράγμα. Για παράδειγμα: Στην **Ιλιάδα** ο Αχιλλέας διαλέγει την τιμή αντί για την ζωή και το φως. Ενώ στην **Οδύσσεια** είναι πρόθυμος ν' ανταλλάξει τις μεγαλύτερες τιμές στον Άδη (σκοτάδι) προκειμένου να ξαναδεί το φως.

Στην ελληνική λογοτεχνία, η τυφλότητα σαν στέρση απ' το φως, σαν εξάρτηση ανημπόριας θεωρείται κι απ' τους θεούς κι απ' τους ανθρώπους σαν η μεγαλύτερη τιμωρία. Οι τυφλοί εμπνέουν έλεος και φόβο γιατί απλά η μοίρα τους είναι τρομακτική (δεινόν). Οι τυφλοί θεωρούνται μισσμένοι και ιεροί συγχρόνως και επομένως εμπνέουν αηδία, συμπόνια και τον πιο ευγενικό ανθρωπισμό. Η τυφλότητα είναι τιμωρία για την υπέρβαση των ορίων της ανθρώπινης γνώσης. Παρ' όλα αυτά είναι προϋπόθεση για εσωτερική όραση, δηλαδή για την μεταφυσική και απόλυτη αλήθεια. Οι τυφλοί μάντις και ποιητές διαθέτουν την μεγαλύτερη θρησκευτική, κοινωνική και πολιτική εξουσία. Σ' αυτό το βιβλίο προσφέρονται λύσεις για το παράδοξο που επισημάναμε παραπάνω.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου (αναλυτική επισκόπηση της ελληνικής λογοτεχνίας απ' τον Όμηρο ως την Ελληνιστική περίοδο) εξετάζουμε τις αντιλήψεις για την τυφλότητα και σαν αναπηρία και σαν μεταφορική έννοια. Συνάγομε συμπεράσματα από την διαφωνία μεταξύ του Οιδίποδα και του χορού στον "Οιδίποδα Τύραννο" όσον αφορά την αυτόχειρη τύφλωση. Κι' απαντώνται τα εξής βασικά ερωτήματα:

- Αυτή η διαφωνία αντανakλά καθόλου τις διαφορές ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές τάξεις;
- Μήπως διαφέρουν οι αντιλήψεις μέσα στην κοινωνική ιεραρχία, απ' τους διανοούμενους δηλαδή ως τους απλούς πολίτες;
- Ο Σοφοκλής αντιπροσωπεύει χαρακτηριστικά αυτές τις αντιλήψεις;

Στο δεύτερο μέρος αναλύεται το έργο "Οιδίπους επί Κολωνών". Η τυφλότητα στον Οιδίποδα θεωρείται το κλειδί για να διαλευκανθεί το μυστήριο του δράματος και της τελικής μοίρας του ήρωα. Ο Οιδίποδας θεωρείται σαν ο υπέρτατος μάντης και η παρουσίαση του σαν τέλεια ενδεικτική για την σκέψη του Σοφοκλή. Το να καταλάβουμε την σημασία του ρόλου που έχει η τυφλότητα του Οιδίποδα είναι απαραίτητο για να καταλάβουμε το έργο ολόκληρο. Επίσης η ανάλυση και κατανόηση του Οιδίποδα επί Κολωνών βοηθάει σε μεγάλο βαθμό στην κατανόηση του ελληνικού πολιτισμού. Ο Σοφοκλής είναι συνεπαρμένος με την τυφλότητα και ειδικότερα με τον τυφλό ποιητή και μάντη, δηλαδή με την πεμπτουσία του παράδοξου: "**τυφλότητα και εσωτερική όραση (ενόραση) στον πολιτισμό του φωτός**".